

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio CXVI. De litigio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

quia non nocet: sed adulatio maximè, nocet. sicut illud Psal. 9. Qui laudatur peccator in desideris animæ suæ & iniquus benedicitur: exacerbatit dñm peccator. & ideo Hiero. dicit, quod nihil est, quod tam facile corrumpat mentes hominum, quam adulatio. Et super illud Psal. 69. Conuertantur statim erubescētes, dicitur glo. Plus nocet lingua adulatoris, quam gladius persecutoris. ergo adulatio est grauissimum peccatum.

¶ 2. Præ. Quicumque verbis aliis nocet, non minus nocet sibi, quam aliis: unde dicitur in Psal. 36. Gladius eorum intret in corda ipsorum: sed ille qui alteri adulatur, inducit eum ad peccandum moraliter. unde super illud Psal. 140. Oieum peccatoris non impinget caput meum, dicitur gl. * Falsa laus adula-

A AD III. dicendū, quod authoritas illa loquitur de eo, qui proditorie alteri adulatur, ut cum decipiat.

QVAESTIO CXVI.

De litigio, in duos articulos diuisa.

BOSTEA considerandum est de litigio.

Et circa hoc quaruntur duo.

¶ Primo, Vtrum opponatur uirtuti amicitiae.

¶ Secundo, De comparatione eius ad adulationem.

ARTICVLVS I.

Vtrum litigium opponatur uirtuti amicitiae, seu affabilitatis.

AD PRIMVM sic proceditur. Vt, quod litigium non opponatur uirtuti amicitiae, uel affabilitatis.

Litigium n. ad discordiam pertinere videtur, sicut & contentio: sed discordia opponitur charitati, sicut dictum est. * ergo & litigium.

¶ 2. Præ. Prou. 26. dicitur. Homo iracundus incendit litem: sed iracundia opponitur mansuetudini. ergo & litis, siue litigium.

¶ 3. Præ. Iac. 4. dicitur. Unde bella, & lites in uobis? Nonne ex eo concupiscitis uestris, quæ militant in membris uestris: sed sequi concupiscentias uel opponi temperantia. ergo uidetur, quod litigium non opponatur amicitiae, sed temperantiae.

Sed contra est, quod Phil. in 4. * Ethic. litigium opponit amicitiae.

D Rēpon. Dicendum, quod proprie litigium in uerbis consistit, cum scilicet unus uerbis alterius contradicit: in qua quidem contradictione duo possunt attendi. Quandoque enim contingit contradictio pro personam dicentis, cui contradicens consentire recusat pro defectum amoris animos ueniens: & hoc uideatur ad discordiam pertinere charitati contrariam. Quæ uero contradictio oritur ratione personæ, quam aliquis contristare non ueretur: & sic fit litigium, quod prædictæ amicitiae, uel affabilitati opponitur, ad quam pertinet delectabiliter aliis conuiuere. Unde Phil. dicit in 4. * Ethic. quod illi, qui ad omnia contrariantur causâ eius, quod est contristare, neque quoscumque curantes, dyfcoli, & litigiosi uocantur.

Ad PRIMVM ergo dicendum, quod authoritates illæ loquuntur de adulatore, qui laudat peccatum alicuius.

Talis n. adulatio dicitur plus nocere, quam gladius persecutoris: quia in potioribus bonis nocet, scilicet in spiritualibus. Non autem nocet ita efficaciter: quia gladius persecutoris occidit effectiue, quasi sufficiens causa mortis: nullus autem adulando potest esse alteri sufficiens causa peccandi, ut ex supradictis patet. *

AD II. Dicendum, quod ratio illa procedit de eo, qui adulatur intentione nocendi. Ille enim plus nocet sibi quam aliis, quia sibi nocet tamquam sufficiens causa peccandi, aliis autem occasionaliter tantum.

¶ Super Questionis censuram ad articulum primum.

In articulo primo questione 116. nota primum differentiam inter contentionem, & litigium in tribus. Primo, in fine: quia finis contentionis est impugnatio ueritatis, ut patet superius questione 8. & ex definitione Ambrosii. Contentio est impugnatio ueritatis cum confidentia clamoris. Finis autem litigii est turbare quietem animi. Nam contristatio nihil aliud est, quam ingerere inquietudinem animi. Et hæc est per se, & essentialis differentia inter hæc duo uita. Secundo, differunt in materia proxima: quia contentio est in colloquio, litigium uero est, & in colloquio, & aliis actibus ad conuersationem concurrentibus, sicut & affabilitas, cui contrariatur. Tertio, in radice: quia contentio, ut in littera dicitur, est ex discordia animorum: litigium uero non ex alia est causa, nisi quia molestus natura, uel passione quis est aliis in conuersando.

¶ Nota secundo, quod licet contingat de hæc dupliciter, scilicet formaliter, hoc est, cum intentione detrahendi. & materialiter, hoc est, ex loquacitate non animo detrahendi, ita contingit esse aliquos litigiosos dupliciter, scilicet formaliter, hoc est, cum intentione contristandi proximum, opponere his que dicuntur, aut exhibere se gramem, seu molestum aliis: uel materialiter, scilicet non cum hac intentione, sed tamen cum effectu: ut accidit his, qui consueverunt dare agresstes responsiones, qui ne sciunt hilariter conuiuere, & conuersari cum aliis, hoc non ex intentione contristandi alios, sed ex complexione, uel malo usu, aut passione. Et licet licet non sit formaliter litigiosus, est tamen materialiter, & quod ad effectum litigio-

9. 37. arti. 6.

Lib. 4. cap. 6. tomo 5.

Lib. 4. cap. 6. noui procul a princ. tomo 5.

litigiosus, quia in suis colloquijs, & ex conuersatione infert de facto tristitiam alijs. Nec excusatur a peccato, quoniam uoluntarii sunt actus isti deformes: sicut non totaliter excusatur detrahens ex loquacitate.

¶ Nota tertio pro art. 2. q. quia magis contrariatur affabilitati litigium quam adulatione, ut utius est hominem, qui mult esse uirtuosus, declinare in extremum adulationis, quam litigii, hoc est, attendere, ut in colloquijs, & conuersatione sua magis declinet, ut potius excedat in placendo, quam in contristando, iuxta illam regulam Philo. 2. Ethic. vi delictet, quod declinandum est in uirtutem similibus uirtuti. Et haec de tota hac quaestione facit.

Est Aug. in lib. de spiritu, & litter. c. 4 a med. tomo 3.

Lib. 7. ca. 6. parum ante med. com. 5.

* lib. 4. cap. ult. non longe a princ. tomo 4.

litigium aut ad contradictionem, quae fit intentione contristandi.

AD II. Dicendum, quod directa oppositio uitiuorum ad uirtutes, non attenditur secundum causas, cum contingat unum uitiu ex diuersis causis oriri, sed attenditur secundum speciem actus. Licet autem quandoque litigium ex ira oriatur, potest tamen etiam ex multis alijs causis oriri: unde non oportet, quod directe opponatur mansuetudini.

AD III. Dicendum, quod Iacobus loquitur ibi de concupiscentia secundum quod est generale peccatum, ex quo omnia uitia oriuntur, prout dicit glossa ad Rom. 7. Bona est lex, quae dum concupiscentiam prohibet, omne malum prohibet.

ARTICVLVS II.

Utrum litigium sit grauius peccatum, quam adulatio.

AD SECUNDVM sic proceditur. Videtur, quod litigium sit minus peccatum, quam contrarium uitiu. scilicet placiditas, uel adulatio. Quod non aliquid peccatum plus nocet, ratio peius esse videtur: sed adulatio plus nocet, quam litigium. dicitur enim illa. 3. Popule meus, qui beatum te dicunt, ipsi te decipiunt, & uiam gressuum tuorum distillant. ergo adulatio est grauius peccatum, quam litigium.

¶ Praet. In adulatione videtur esse quaedam dolositas, quia aliud adulator dicit ore, aliud habet in corde: litigiosus autem caret dolo, quia manifeste contradicit: ille autem qui cum dolo peccat, turpior est, ut Philosophus dicit in 7. * Ethicor. ergo grauius peccatum est adulatio, quam litigium.

¶ Pra. Verecundia est timor de turpi, ut patet per Philosophum in 4. * Ethicor. sed magis uerecundatur homo esse adulator, quam litigiosus. ergo litigium est minus peccatum, quam adulatio.

SED CONTRA est, quod tanto aliquid peccatum uidetur esse grauius, quanto spirituali statui magis repugnat: sed litigium magis repugnare uidetur statui spirituali. dicitur enim 1. ad Timoth. 3. q. oportet episcopum non litigiosum esse. & 2. ad Timoth. 2. Seruum Domini non oportet litigare. ergo litigium uidetur esse grauius peccatum, quam adulatio.

Respon. Dicendum, quod de utroque istorum peccatorum loqui possumus dupliciter. Vno modo, considerando speciem utriusque peccati. Et secundum hoc, tanto aliquid uitiu est grauius, quanto magis repugnat oppositae uirtuti. Virtus autem amicitiae principaliter tendit ad delectandum, quam ad contristandum: & ideo litigiosus qui superabundat in contristando, grauius peccat, quam placidus, uel adulator, qui superabundat in delectando. Alio modo, possunt considerari secundum exteriora motiua. Et secundum hoc quandoque adulatio est grauior, puta, quando intendit per deceptionem indebitum honorem, uel lucrum acquirere. Quandoque uero litigium est grauius, puta, quando homo intendit uel ueritatem impugnare, uel dicentem in contemptum adducere.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut adulator po-

test nocere occulte decipiendo: interdu nocere manifeste impugnan- autem est ceteris paribus, manifeste quali per uolentiam, quam occulte. Vt grauius peccatum, quod furum, uel fur- AD II. Dicendum, quod non homo humanis illud est grauius, quod est enim hominis est ex ratione: & ideo peccata carnalia, quibus caro dominatur, quamuis peccata spiritualia sint grauiora, cedunt ex maiori contemptu. Similiter sunt ex dolo, sunt turpiora, inquit ex quadam infirmitate procedunt: de- sitate rationis, cum tamen peccata ma- doque sint ex maiori contemptu, & quali cum dolo existens, uidetur esse litigium quasi ex maiori contemptu pe- detur esse grauius.

AD III. Dicendum, quod sicut uerecundia respicit turpitudinem peccati, semper magis uerecundatur homo de- cato, sed de magis turpi peccato. Et magis uerecundatur homo de adula- litigio, quam uis litigium sit grauius.

QVAESTIO CXVII. De liberalitate, in sex articulis diuisa.

DE ENDE considerandum est, de liberalitate, & uitijs oppositis, scilicet auaritia, & prodigalitate.

Circa liberalitatem autem quaeruntur sex.

- ¶ Primo, Utrum liberalitas sit uirtus.
- ¶ Secundo, Quae sit materia eius.
- ¶ Tertio, de actu ipsius.
- ¶ Quarto, Utrum magis ad curam dare, quam accipere pertineat.
- ¶ Quinto, Utrum liberalitas sit pars iustitiae.
- ¶ Sexto, De comparatione eius ad alias uirtutes.

ARTICVLVS I.

Utrum liberalitas sit uirtus.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod liberalitas non sit uirtus. Nulla enim uirtus contrariatur naturali inclinationi: inclinatio autem naturalis est ad hoc, ut aliquis plus sibi quam alijs prouideat, cuius ex- trarium pertinet ad liberalitatem, quia ut Philosophus, dicit in 4. Ethicor. liberalis non est respectu ad seipsum, ita quod sibi minus detrahatur, ergo liberalitas non est uirtus.

¶ Praet. Per diuitias homo suam vitam sustentat, & ad felicitatem diuitiis organice deserunt, ut dicitur in j. * Ethic. Cum ergo di- uirtus ordinetur ad felicitatem,